

Besvär
2013-05-21

1 (3)

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Klagande:

Föreningen för byggnadskultur i Umeå
894002- 7934
c/o Podiet Skattekonserter KB
Magasinsgatan 7, 3 tr
903 27 Umeå

Motpart:

Umeå kommun

Överklagat beslut:

Byggnadsnämndens i Umeå kommun beslut
2013-04-24 att anta detaljplan för fastigheterna
Idun 1 och 4 i Umeå kommun, § 80.

Yrkande

Föreningen för Byggnadskultur i Umeå (nedan kallad föreningen) yrkar att Länsstyrelsen i Västerbottens län, med ändring av byggnadsnämndens beslut, måtte undanröja den antagna detaljplanen för Idun 1 och 4 i Umeå kommun.

Sammanfattning

Såväl Folketshusbyggnaden Idun 4, som det angränsande biblioteket Idun 1, har i den fördjupade översiktsplanen för Umeås centrala delar utpekats som särskilt värdefulla byggnader. Den angränsande torgplatsen, Vasaplan, värderas likaså av kommunen som värdefullt stadsparti/plats.

I detaljplaneförslaget poängteras att citat: "Folkets hus är med sin tidiga 1980-tals arkitektur en stor och karaktärsfull byggnad på norra sidan av Vasaplan. Byggnaden har tre höga våningar och därutöver ett väl synligt scenhus. Både läget och arkitekturen gör tillbyggnader känsliga i stadsbilden."

Föreningen anser att den av byggnadsnämnden antagna detaljplanen kommer att påtagligt skada och reducera denna kulturmiljö.

Skäl

Föreningen åberopar tidigare ingivna yttranden från föreningen, Västerbottens museum och Fyrvaktaren HB (Lena Tengnér); bilagorna 1 - 4. Föreningen vill härutöver anföra följande.

Genom den planerade tillbyggnaden kommer betydligt mer än hälften av den ursprungliga fasaden, som vetter mot vasaplan, att försvinna/döljas, vilket får till följd att Folketshusbyggnaden kommer att förlora sin ursprungliga karaktär. Den planerade entrédelens höjd på 4 våningar kommer helt uppenbart att bli dominerande genom de uppglasade fasaderna och därmed kraftigt förminska den ursprungliga byggnadens arkitektoniska uttryck.

I planbeskrivningen framhävs att: "entrébyggnadens volym innebär ett kraftfullt tillägg till bebyggelsen vid Vasaplan". Föreningen anser att detta tillägg är så kraftfullt att det snarare berövar och förtar identiteten av Folketshusbyggnaden i stadsbilden.

I kommunens samrådsredogörelse framgår att planens syfte är att: "skapa ett avtryck av samtida arkitektur." Med tanke på att kommunen anser byggnaden vara särskilt värdefull (blåprickad) framstår det som motsägelsefullt att anta en detaljplan som inte står i samklang med de intentioner som uttrycks i Översiktsplanen från år 2011 under rubriken - Centrums roll för stadens tillväxt- där det bl.a. står att: "Mitt i tillväxtdynamiken ska Umeås rötter och identitet kännas levande. Typiska stadsmiljöer ska behandlas med varsamhet!"

Även om Översiktsplanen inte är juridiskt bindande så anser föreningen att den ska tillmätas stor betydelse vid detaljplaneändringar.

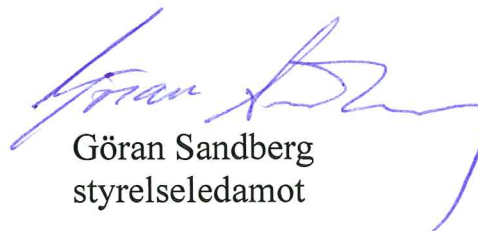
Den nu antagna detaljplanen för kv. Idun medger en betydande ökning av byggrätten, vilket får till följd att en av de få tidstypiska och karaktärsfulla byggnaderna, i Umeå, från 1980-talet kraftigt förvanskas.

Vid uppförandet av Folketshusbyggnaden på 1980-talet planlades en allmän yta i Vasaplans nordvästra hörn avsedd som torgplats med uteserveringar. Med den antagna detaljplanen minskar, den för allmänheten, betydelsefulla torgytan påtagligt. Till detta ska läggas att i planen ingår en utökning av antalet cykelplatser till minimum 200. Detta är i sig lovvärt, men minskar den nuvarande torgytan ytterligare, vilket sammantaget, sannolikt leder till att denna del av kvarteret Idun ändrar karaktär från att vara en mötesplats till att omvandlas till enbart ett kommunikationsstråk.

Föreningen anser att detaljplanen inte tillräckligt tagit tillvara allmänna intressen vilket riskerar att medföra en påtaglig försämring för det offentliga gatulivet/bilden och i förlängningen en levande stad.

Göran Öberg
ordförande

Göran Sandberg
styrelseledamot

Bilagor:

Föreningen för Byggnadskultur i Umeå, yttrande 2013-03-18, bilaga 1
Västerbottens museum; yttrande 2013-02-01, bilaga 2
Fyrvaktaren HB, Lena Tegnér; två yttranden, bilagorna 3 och 4

Umeå kommun
Detaljplanering
90184 Umeå

Yttrande över utställt förslag till detaljplan för del av fastigheterna Idun 1 och 4 m.fl. inom centrala stan i Umeå kommun Västerbottens län; diariern PLA 12-18

Sammanfattning och yrkande

Såväl Folkets Husbyggnaden Idun 4, som det angränsande biblioteket Idun 1, har i den fördjupade översiktsplanen för Umeås centrum utpekats som särskilt värdefulla byggnader. Angränsande Vasaplan värderas av kommunen som värdefullt stadsparti/plats.

Den tänkta exploateringen av fastigheterna, enligt det framlagda förslaget till detaljplan för del av fastigheterna Idun 1 och 4, kommer att påtagligt skada kulturmiljön. Föreningen för Byggnadskultur i Umeå, nedan kallad föreningen, hemställer därför att förslaget till detaljplan ej måtte antas.

Skäl

Entrédelen

I detaljplaneförslaget poängteras att citat: " Folkets Hus är med sin tidiga 1980-tals arkitektur en stor och karaktärsfull byggnad på norra sidan av Vasaplan. Byggnaden har tre höga våningar och därutöver ett väl synligt scenhus. Både läget och arkitekturen gör tillbyggnader känsliga i stadsbilden ".

Genom den planerade tillbyggnaden kommer betydligt mer än hälften av den ursprungliga fasaden att försvinna/ döljas, vilket innebär att byggnaden kommer att förlora sin ursprungliga karaktär. Genom entrédelens höjd (4 våningar) kommer denna att dominera genom de uppglasade fasaderna och därmed kraftigt förminska den nuvarande byggnadens arkitektoniska uttryck. I praktiken är den tilltänkta entrébyggnaden mer att betrakta som en ny separat byggnad även om den byggnadstekniskt är en tillbyggnad.

I planbeskrivningen framhävs att "entrébyggnadens volym innebär ett kraftfullt tillägg till bebyggelsen vid Vasaplan". Föreningen anser att detta tillägg är så kraftfullt att det

snarare förtar än förstärker identiteten av Folkets Husbyggnaden i stadsbilden. Genom den föreslagna utbyggnaden sker en förskjutning mot en konformistisk anpassning till, en för tidsandan, rådande arkitektonisk stil; det viktiga är enligt planförfattarna, som de uttrycker det i samrådsredogörelsen, att skapa "ett avtryck av samtida arkitektur". Folkets Hus-byggnadens särdrag förvanskas härigenom drastiskt oaktat att det är en byggnad som kommunen själv har utpekat som särskilt värdefull.

Gränden

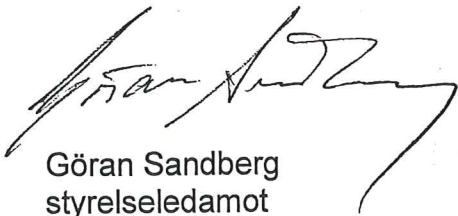
Den planerade utbyggnaden av Folkets hus västfasad mot gränden, som innebär att hela västfasaden övertäcks/döljs på en sträcka om 47 meter, orsakar också en påtaglig skada på den nuvarande byggnadens arkitektoniska uttryck. Den redan idag trånga gränden mellan Folkets Hus och Biblioteket kommer genom denna utbyggnad att upplevas närmast som en tunnel; i och med att tillbyggnaden sträcker sig ut över gränden. En gränd utan fri sikt mot skyn innebär uppenbart en avsevärd begränsning i synfältet.

Vasaplan (torgplatsen)

Den planerade utbyggnaden av entrédelen får till följd att torgytan, som sommartid nyttjas som uteservering, minskar påtagligt. Samtidigt ingår i planerna en utökning av antalet cykelplatser till minimum 200, vilket ytterligare kommer att inkräkta på den fria torgytan.

Till detta ska läggas att allmän mark intill södra gränsen till Idun 4 tas i anspråk. Sammantaget kommer ovanstående ingrepp att få till följd, att denna del av kv. Idun ändrar karaktär från samlingsplats till enbart ett kommunikationstråk, vilket föreningen anser kommer att medföra en påtaglig försämring för det offentliga gatulivet/bilden och därmed en levande stad.

Föreningen för Byggnadskultur i Umeå
c/o Podiet Skattekonstuler KB
Magasinsgatan 7, 3 tr
9023 27 Umeå

Göran Sandberg
styrelseledamot

Göran Öberg
styrelseledamot

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

DNR 23 /13
ERT DNR PLA 12-18
DATUM 2013-02-01

Umeå kommun
Detaljplanering
901 84 UMEÅ

YTTRANDE (KOMPLETTERING)

Förslag till detaljplan för del av fastigheterna IDUN 1 och 4 m fl inom centrala stan i Umeå kommun (SAMRÅD)

Västerbottens museum önskar med dessa rader komplettera tidigare inlämnat yttrande (2013-01-27).

Vasaplan innebar då den tillkom i början av 1980-talet ett radikalt grepp. På det från gamla trähus skoningslöst rensade kvarteret (Moritzka gården m fl) byggdes en ny mötesplats upp i centrum med busstorg, bibliotek och Folkets Hus. Här är det just Folkets Hus-byggnaden med sin indragna, snedställda entréfasad mot bussgatan och torget som fångar blicken och som ger hela platsen sin identitet.

Byggnadskroppen med sin tunga volym har ändå något av lätthet över sig tack vare den ljusa fasadfärgen och de många fönsterpartierna. Ritad av umemarkitekterna Sören Burman och Olle Qvarnström har den en genuin 1980-talskaraktär men också något av ett eget "Ume-uttryck" som umeborna kan känna igen sig i och vara stolta över. Byggnaden är också helt följdriktigt, liksom biblioteket, utpekad som *särskilt värdefull byggnad* i den fördjupade översiktsplanen för Umeå centrum (FÖP 2011). Att utöka byggnadsvolymen kan nog vara möjligt men måste då göras med stor känsla och hänsyn till den befintliga byggnadens uttryck och kvaliteter och till platsen som sådan.

Förslaget att länka samman Folkets Hus och biblioteksbyggnaden med en tillbyggnad över gränden ser vi i princip inget problem med. Den 47 meter långa tillbyggnaden längs fasaden är dock mer tveksam. Detaljutformningen är också något som måste studeras vidare.

Även att höja och därmed ytterligare markera entrépartiet kan kanske vara möjligt om det görs respektfullt. Den stora fyrkantiga låda som skulle ersätta den nuvarande entrén ser vi däremot som ett okänsligt ingrepp och intrång i den idag sammanhållna och tidsenliga miljön. Stora delar av den nuvarande fasaden skulle skymmas och byggnaden förvanskas. Här räcker inte uppglasningar eller transparenta material då form, volym och placering är helt

Västerbottens museum
Box 3183
SE-903 04 Umeå
Besöksadress: Gammlia

Telefon (vx) +46 (0)90-16 39 00
Fax +46 (0)90-77 90 00

Organisationsnr: 556534-0527
info@vbm.se
www.vbm.se

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

avvikande. Det skulle skapa en kontrastverkan som inte förstärker utan i stället förminskar den nuvarande byggnadens arkitektoniska uttryck.

Vi menar att en eventuell tillbyggnad av Folkets Hus bör utformas så att den nuvarande entréns huvuddrag bibehålls. Även den öppna torgplatsen framför entrén som är en uppskattad och väl fungerande mötesplats är värdefull och viktig att slå vakt om. Någon minskning av dess yta bör därför inte komma ifråga.

Västerbottens museum vill med detta avstyrka detaljplaneförslaget.

VÄSTERBOTTENS MUSEUM

Maria Löfgren
Byggnadsantikvarie

2013-02-04

Synpunkter på
Detaljplan för del av fastigheterna Idun 1 och Idun 4 m fl inom Centrala stan, Umeå

Vasaplan är ett utpekade värdefullt stadsparti i det pågående arbetet med Byggnadsordning för Centrumfyckanten i Umeå. Merparten av byggnaderna runt platsen, däribland biblioteksbyggnaden och Folkets hus, är därtill i samma arbete utpekade som enstaka särskilt värdefulla byggnader. Ett arbete som undertecknad ansvarar för.

- *Sol och skugga*
den stadsplan som på 1980-talet låg till grund för uppförande av biblioteks- och folkethusbyggnaderna säkerställdes en större tillbakadragen yta i Vasaplans nordvästra del, en yta dit solen når på olika tider av dagen, lämplig för uteserveringar och sittplatser vid sidan om de frekventa stråken utmed bussarnas körfält.
Med den byggrätt som det nya förslaget till detaljplan ger minskar torgytan och en framskjuten fyra våningar hög byggnad kommer under förmiddagen att kasta en obönhörlig skugga över det som tidigare var en solig plats. Sammantaget med den mittpådagen/ eftermiddagsskugga som det nya höghuset i kv Forsete ger har Vasaplan berövats sitt soliga hörn.
Inte bara här, Brist i stadsplaneringen. Kulturväven/ Rådhusplatsen, Konstnärligt Campus.
- *Minskad öppen yta*
Att den öppna ytan mellan biblioteks- och folkethusbyggnaderna krymper är i sig ett problem. Med växande befolkning och kraftig förtätning av bebyggelsen i centrala Umeå kommer fler torgytor och parker att behövas, inte mindre och färre.
- *Ursprungsfasaden skymms*
Tillbyggnaden kommer att skymma Folkets hus' få karaktäristiska frontfasader mot söder och väster. Att planbestämmelse införts som fastslår att tillbyggnaden ska utformas med stor transparens hjälper inte. Eftersom tillbyggnaden vetter mot söder och väster kommer med stor sannolikhet tonat glas att användas och invändig solavskärmning och möblering tillkomma, som gör att Folkets hus ursprungliga fasader inte kommer att synas genom glasfasaden.
- *Dåligt samspel*
Tillbyggnaden, som detaljplanen ska bereda plats för, står inte i arkitektoniskt samspel med Folkets hus' ursprungliga 80-talsfasad.
- *Förstört stadsrum*
Tillbyggnaden är så trendig och kraftfull att den helt kommer att dominera stadsbilden vid Vasaplan och förstöra det fina stadsrum som arkitekterna skapade på 1980-talet. Den liknar mest ett kärnkraftverk från förra århundradet.
- *Olämplig perspektivpunkt*
Till sist förstår jag inte påhittat att endast visa perspektiv tagna från taket på nybygget i kvarteret Forsete. För en bedömning av tillbyggnadens inverkan på stadsbilden på Vasaplan hade perspektiv från olika punkter på marken behövts.

31 januari 2013
Lena Tengné

Fyrvaktaren HB Lena Tengné Arkitekt CTH och byggnadsantikvarie KKH

Synpunkter på

Detaljplan för del av fastigheterna Idun 1 och Idun 4 m fl inom Centrala stan,
Umeå

Vasaplan tillskapades på 1980-talet, som centralt belägen station för kommunens lokalbussar. Den nya platsen fick tack vare stadsarkitekten Hans Åkerlind och skickliga projekterande arkitekter en ambitiös utformning. Utmed platsens norra sida finns en samlad och relativt storskalig 80-talsbebyggelse som innefattar biblioteksbyggnad, Folkets hus och P-hus. Bebyggelsen uppfördes under en kort sammanhållen tidsperiod och tillhör det bästa vi har i Umeå från denna tid. Kanske beroende på att arkitekterna här inte hade så mycket att anpassa sig till och därför kunde ta ut svängarna. Utmed sydsidan av Vasaplan är bebyggelsen lägre och mer varierad. Här finns en blandning av byggnader i med olika skala, ålder och formspråk. Värdefulla inslag vid Vasaplan är också två kvarvarande äldre kulturhistoriskt värdefulla byggnader, Blå huset och Mimerskolans gymnastikbyggnad. Bussarnas körfält bildar ett eget rum i det större stadsrummet, inramat av unikt utformade busskurer som står i fint samspel med den omgivande bebyggelsen. Senaste tillskottet vid Vasaplan är Balticgruppens nybebyggelse i kvarteret Forsete inkluderande höghus, som visserligen kastar skugga över Vasaplan, men i övrigt tycks rätt väl inordna sig i miljön.

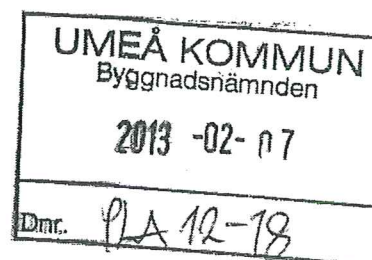
Vasaplan är ett utpekat värdefullt stadsparti i det pågående arbetet med Byggnadsordning för Centrumfyrkanten i Umeå. Merparten av byggnaderna runt platsen, däribland biblioteksbyggnaden och Folkets hus, är i samma arbete utpekade som enstaka särskilt värdefulla enstaka byggnader.

Undertecknad har ansvarat för utformning och innehåll i den byggnadsordning för Umeå centrum som snart är färdigställd. På förslaget till ny detaljplanen, som berör såväl Vasaplan som nämnda byggnader, har jag följande synpunkter:

- I den stadsplan som på 1980-talet låg till grund för uppförande av Stadsbibliotekets och Folkethus byggnader säkerställdes en större tillbakadragen yta i Vasaplans nordvästra del, en yta dit solen når på olika tider av dagen, lämplig för uteserveringar och sittplatser vid sidan om de frekventa stråken utmed bussarnas körfält. Med den byggrätt som det nya förslaget till detaljplan ger minskar denna öppna yta och en framskjuten fyra våningar hög byggnad kommer under förmiddagen att kasta sin skugga över platsen. Sammantaget med den eftermiddagsskugga som det nya höghuset i kv Forsete ger, kommer tillbyggnaden att innebära den plats som en gång var tänkt att vara Vasaplans soliga hörn framöver kommer att bli ganska solfattig.
- Att den öppna ytan mellan biblioteks- och folkethusbyggnaderna krymper är i sig oacceptabelt. Med växande befolkning och kraftig förtätning av bebyggelsen i centrala Umeå kommer fler torgytor och parker att behövas, inte mindre och färre!

- Folkets hus är, med ljusa betongelement, stora indragna fönsterpartier av burspråkskaraktär och fasade hörn, en tidstypisk och karaktärsfull byggnad. Samspelet mellan byggnadens exteriör och dess interiör är starkt. Den planerade tillbyggnaden kommer att skymma Folkets hus två frontfasader mot söder och väster. Att en planbestämmelse införts som fastslår att tillbyggnaden ska utformas med stor transparens hjälper inte. Eftersom tillbyggnaden vetter mot söder och väster kommer med stor sannolikhet tonat glas att användas och invändig solavskärmning och möblering att tillkomma. Detta gör att byggnadens huvudfasader inte kommer att synas genom de nya glasfasaderna.
- I de förhållningssätt, som i pågående arbete med byggnadsordning för Umeå centrum finns framtagna för Vasaplan, står bland annat att eventuell tillkommande nybebyggelse ska vara av hög arkitektonisk klass, samspela med omgivande miljö och inte reducera dess värden. Enligt min bedömning ger inte den nu aktuella detaljplanen förutsättningar för en tillbyggnad som uppfyller dessa krav.
- Tillbyggnaden är så trendig och kraftfull att den kommer att dominera hela stadsbilden vid Vasaplan och förstöra det fina stadsrum som arkitekterna på 1980-talet skapade. Den liknar faktiskt mest ett kärnkraftverk från förra århundradet.
- Till sist förstår jag inte påhittet att visa perspektiv tagna uppifrån luften eller från taket på nybygget i kvarteret Forsete. För en seriös bedömning av tillbyggnadens inverkan på stadsbilden behövs perspektiv tagna från olika platser på marken där vi vanliga människor rör oss.
- Vid en så påtaglig förnyelse av ett av stadens offentliga som det här handlar om, hade en process med parallella uppdrag varit att föredra. Då hade vi lättare kunnat väga de värden som finns i miljön mot de värden som kan tillskapas. Och bland flera alternativ välja det som ger det mest funktionella och estetiskt tilltalande stadsrummet.

Kompletterat av tidigare inlämnat yttrande
6 februari 2013
Lena Tengnér

Fyrvaktaren HB Lena Tengnér Arkitekt CTH och byggnadsantikvarie KKH